

TEPAV Doğrudan Yatırımlar Bülteni - 2024 I

BİRİNCİ ÇEYREKTE TÜRKİYE'DE KURULAN YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERİN SAYISI YÜZDE 46 GERİLEDİ

2024 yılı birinci çeyreğinde doğrudan yabancı yatırım girişleri 1,5 milyar dolar, yurt dışına doğrudan yatırım çıkışları 1,2 milyar dolar olmuş; net girişler ise 290 milyon dolarlık seviyesi ile geçen yılki düzeyinin altında gerçekleşmiştir. Akım veriler baz alınarak aylar itibarıyla gelişmeler incelendiğinde, doğrudan yabancı yatırım girişlerinin 2023 yılı Kasım ayından itibaren gerilediği, 2024 yılı ilk çeyreğinde de bu eğilimin devam ettiği, çıkışların ise artan bir seyir izlediği gözlenmektedir. Söz konusu gelişmelere paralel olarak net girişler de Ocak ayında giriş yönlü iken izleyen aylarda çıkış yönlü gerçekleşmiş, çeyrek genelinde de 290 milyon ile sınırlı kalmıştır. Diğer taraftan, gayrimenkul kaynaklı net girişler 2024 yılının ilk çeyreğinde 0,8 milyar dolarında olup söz konusu girişler hariç tutulduğunda doğrudan yatırım kaynaklı sermaye hareketleri (net) 506 milyon dolar çıkış şeklinde hesaplanmaktadır.

2024 yılının birinci çeyreğinde Türkiye'de yapılan yabancı yatırımlarda imalat birinci sektör olurken Hollanda en fazla yatırım yapan ülkedir. Bu çeyrekte imalat sektörü yüzde 30'luk payı ile öne çıkmış, onu yüzde 21,1'lik payı ile finans-sigorta faaliyetleri sektörü izlemiştir. Ayrıca, madencilik ve finans-sigorta faaliyetlerinin geçen yıl ilk çeyreğine kıyasla yatırım paylarının önemli oranda artması dikkat çekmektedir. Doğrudan yabancı yatırımların ülke dağılımlarına bakıldığında, yüzde 24,8'lik payı ile ilk sıradaki Hollanda'nın ardından yüzde 20,7'lik yatırım payı ile ABD gelmektedir. Ayrıca, Almanya, İrlanda ve İngiltere yüzde 6 ve üzerinde yatırım payları olan ülkelerdir.

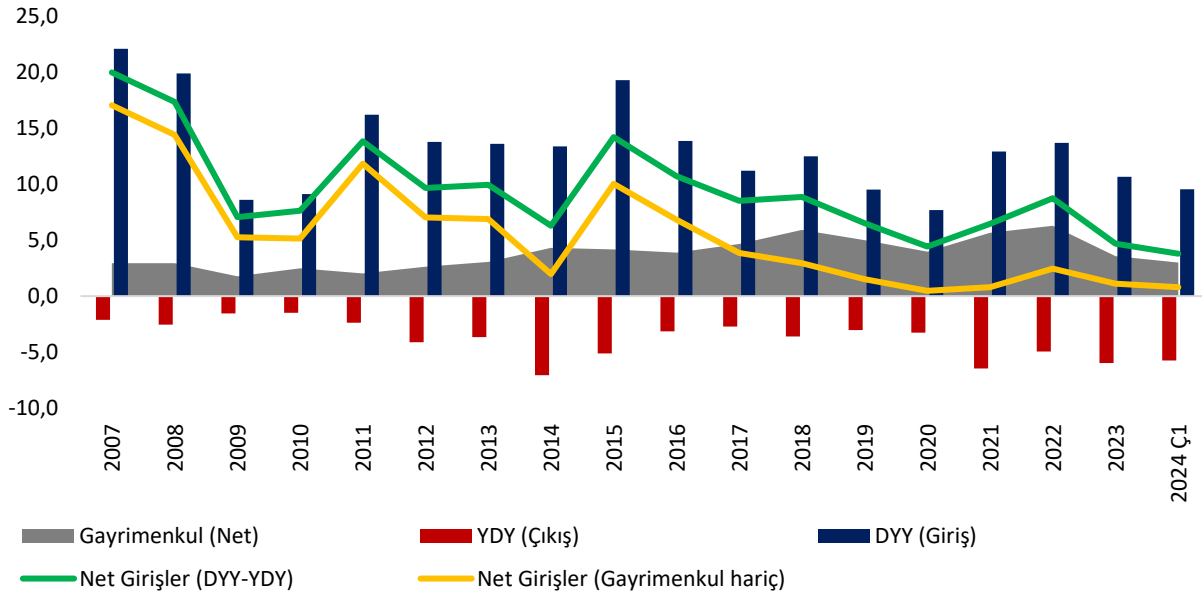
Yurt dışına yapılan doğrudan yatırımlarda gayrimenkul sektörü ağırlıktadır. 2024 yılı birinci çeyrekte, yurt dışına yapılan yatırımların yüzde 40'ı gayrimenkul sektörüne, yüzde 14,6'sı ise inşaat sektörüne yapılmıştır. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, gayrimenkul alanında yapılan yatırımların payı yüzde 27,9'dan yüzde 40'a çıkmıştır. Yıllık verilerde de gelişmeler benzer nitelikte olup gayrimenkul sektörünün payı yüzde 21,1'den yüzde 39,6'ya çıkarken madencilik ve finans-sigorta faaliyetlerinin yatırım paylarında gerileme gözlenmiştir. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında özellikle Yunanistan, İtalya ve Lüksemburg gibi Avrupa ülkelerindeki yatırım artışları dikkat çekmektedir; İtalya'da 7,6 katına, Yunanistan'da 2,6 katına, Lüksemburg'da ise 4,7 katına çıkmıştır.

2024 yılı ilk çeyreğinde Türkiye'de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin sayısı yüzde 45,8 düşmüştür. Türkiye'de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin sayısı 2018 yılı ile birlikte hızla yükselmiş ve 2022 yılında 20135 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2023 yılında ise yüzde 39,2 oranında gerileyerek 12241'e düşmüştür. 2024 yılı ilk çeyrekte de geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 45,8 düşerek 2100 olmuştur. Bu dönemde kurulan şirketlerin yüzde 88,1'si limited olup yabancı sermaye oranı yüzde 64,1'dir. Diğer taraftan, anonim şirketlerde yabancı sermaye oranı yüzde 75,3'ten yüzde 42,3'e gerilemiştir.

I. Yıllık Temel Eğilimler

Doğrudan yabancı sermaye kaynaklı net girişler, 2007-2020 yılları arasında 20 milyar dolardan 4,5 milyar dolara gerilemiş, 2024 birinci çeyreği itibarıyla da son 18 yılın en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir. Doğrudan yatırım girişleri 2007 yılında 22 milyar dolar ile tarihi yüksek seviyeye yükselmiş ancak izleyen yıllarda bu ivme korunamamış ve 2020 yılında 7,7 milyar dolara kadar gerilemiştir. İstisnai yıllar 2011 ve 2015'tir ve doğrudan yabancı yatırım kaynaklı girişler sırasıyla 16,2 milyar dolar ve 19,3 milyar dolar olmuştur. Net doğrudan yatırım girişlerinin seyri de buna paraleldir; 2007 yılında 19,9 milyar dolar ile zirve yapmış, 2020 yılında ise 4,4 milyar dolara kadar gerilemiştir. Pandemi sonrasında 13-14 milyar dolar aralığında seyreden doğrudan yatırım girişleri, 2024 yılı birinci çeyreği itibarıyla 9,5 milyar dolara gerilemiş ve net girişler de 3,8 milyar seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik 1).

Grafik 1. Doğrudan Yatırımlar, 2007-2024 Ç1 (milyar dolar)

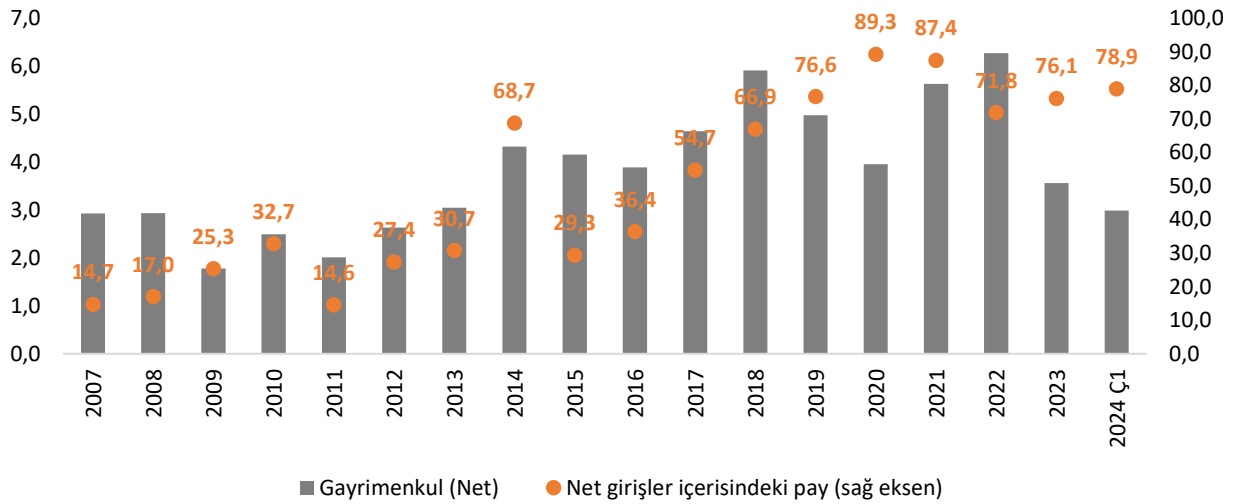
Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

2024 yılı birinci çeyreği itibarıyla gayrimenkul alımlarının doğrudan yatırım girişlerinin içindeki payı yüzde 78,9'dur. Türkiye'de yabancıların taşınmaz edinimleri ve vatandaşlık hakkına yönelik mevzuat değişiklikleri, yabancıların gayrimenkul kaynaklı yatırımlarının sürekli artmasına neden olmuştur.¹ Gayrimenkul alımları (net) 2007 yılında 2,9 milyar dolar düzeyinde

¹2012 yılında çıkarılan 6302 sayılı "Mütekabiliyet Yasası" değişikliğiyle, daha önce yabancı uyruklu bir kişinin Türkiye'de taşınmaz edinimi koşulu olan ve yabancı uyruklu kişinin ülkesinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına aynı hakkın tanınmasını şeklinde tanımlanan karşılıklılık şartı kaldırılmıştır. Diğer taraftan, sınır komşusu ülke vatandaşlarının sınır illeri hariç mülk edinimleri mümkün kılınmıştır. 2017 yılında katma değer istisnası getirilmiş, yurt dışında çalışma izni alarak yerleşen Türk vatandaşları ile yabancıların bedelini döviz olarak getirmeleri durumunda katma değer vergisinden muaf olma hakkı tanınmıştır. Yabancılar açısından konut piyasasını cazip kılacak bir diğer düzenleme de 2018 yılında yapılan "Türk Vatandaşlığı Kanunu" değişikliği ile Türkiye'de gayrimenkul sahibi yabancıların Türk vatandaşlığına geçişi

iken 2018 yılına kadar 5,9 milyar dolara kadar çıkmış, net girişler içindeki payı ise bu dönemde yüzde 14,7'den yüzde 66,9'a ulaşmıştır. Pandemi sonrasında yüksek düzeylerde seyreden gayrimenkul alımları, 2023 ve 2024 yıllarında düzey olarak gerilerken net girişler içindeki payı yüksek seviyelerini korumuştur. 2024 yılı birinci çeyreği itibarıyla gayrimenkul alımları (net) 3,0 milyar dolar, net girişler içindeki payı ise yüzde 78,9 olarak gerçekleşmiştir. Doğrudan yabancı yatırım girişleri gayrimenkul alımları hariç hesaplandığında 3,8 milyar dolardan 0,8 milyar dolara gerilemektedir (Grafik 1 ve Grafik 2).

Grafik 2. Gayrimenkul Yatırımları (net), 2007-2024 Ç1 (milyar dolar ve %)

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

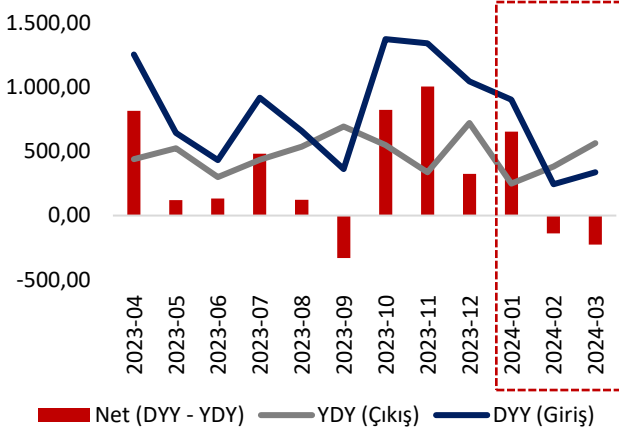
II. 2024 Yılı Birinci Çeyrek Gelişmeleri

2024 yılı birinci çeyreğinde doğrudan yabancı yatırım (DYY- inward FDI) girişleri 1,5 milyar dolar, yurt dışına doğrudan yatırım çıkışları (YDY - outward FDI) 1,2 milyar dolar olmuş; net girişler ise 290 milyon dolarlık seviyesi ile geçen yılki düzeyinin altında gerçekleşmiştir. Akım veriler baz alınarak aylar itibarıyla gelişmeler incelendiğinde, doğrudan yabancı yatırım girişlerinin 2023 yılı Kasım ayından itibaren gerilediği, 2024 yılı ilk çeyreğinde de bu eğilimin devam ettiği, çıkışların ise artan bir seyir izlediği gözlenmektedir. Söz konusu gelişmelere paralel olarak net girişler de Ocak ayında giriş yönlü iken izleyen aylarda çıkış yönlü gerçekleşmiş, çeyrek genelinde de 290 milyon ile sınırlı kalmıştır. Diğer taraftan, gayrimenkul kaynaklı net girişler 2024 yılının ilk çeyreğinde 0,8 milyar dolarında olup söz konusu girişler hariç tutulduğunda doğrudan yatırım kaynaklı sermaye hareketleri (net) 506 milyon dolar çıkış şeklinde hesaplanmaktadır (Grafik 3).

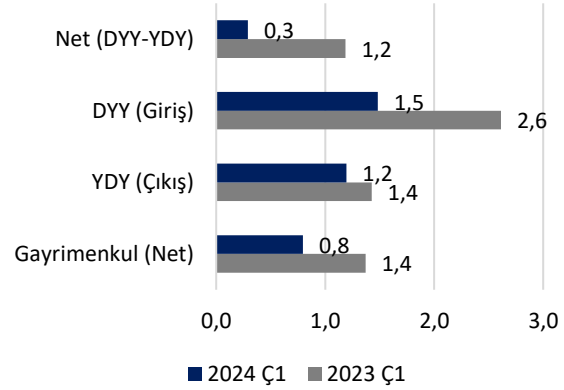
için gereken asgari taşınmaz bedelinin 1 milyon dolardan 250 bin dolara düşürülmesidir. 2022 yılında Türk lirasında yaşanan hızlı değer kaybı nedeniyle söz konusu tutar 400 bin dolara çıkarılmıştır.

Grafik 3. Doğrudan Yatırımlar

Nisan 2023-Mart 2024, aylık (milyon dolar)

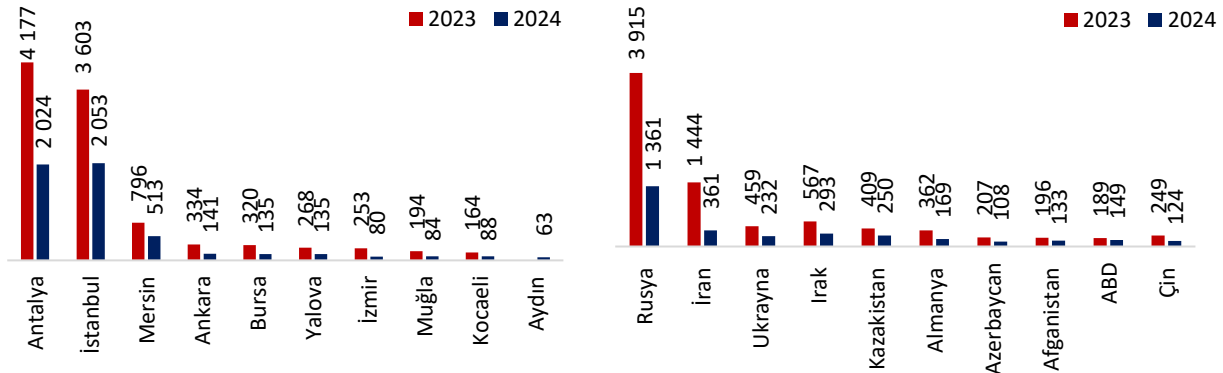
2023 Ç1 – 2024 Ç1, toplam (milyar dolar)

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

2024 yılı birinci çeyreğinde yabancılara yapılan konut satışı yüzde 48 düşmüş ve 5685'e gerilemiştir. Satışların yüzde 36,1'i İstanbul, yüzde 35,6'sı ise Antalya'da yapılmıştır. Yabancılara yapılan konut satışlarının 1361'i Rusya, 361'i İran ve 232'si Ukrayna uyruklu vatandaşlar tarafından satın alınmıştır. Geçen yılın aynı dönemine göre kıyaslandığında, konut satışları Rusya uyruklu vatandaşlarda yüzde 65,2, İran uyruklu vatandaşlarda yüzde 75 ve Ukrayna uyruklu vatandaşlarda yüzde 49,5 gerilemiştir. Satışların 2024'ü Antalya, 2023'ü ise İstanbul'da yapılmıştır. Antalya ve İstanbul'da yabancılara yapılan konut satışları yıllık olarak sırasıyla yüzde 51,5 ve yüzde 43 düşmüştür. Diğer taraftan, geçen yıl ilk çeyrekte yabancılara konut satışlarında ilk 10 il arasında yer alan Trabzon listeden çıkmış, yerine 63 konut satışı ile Aydın girmiştir (Grafik 4).

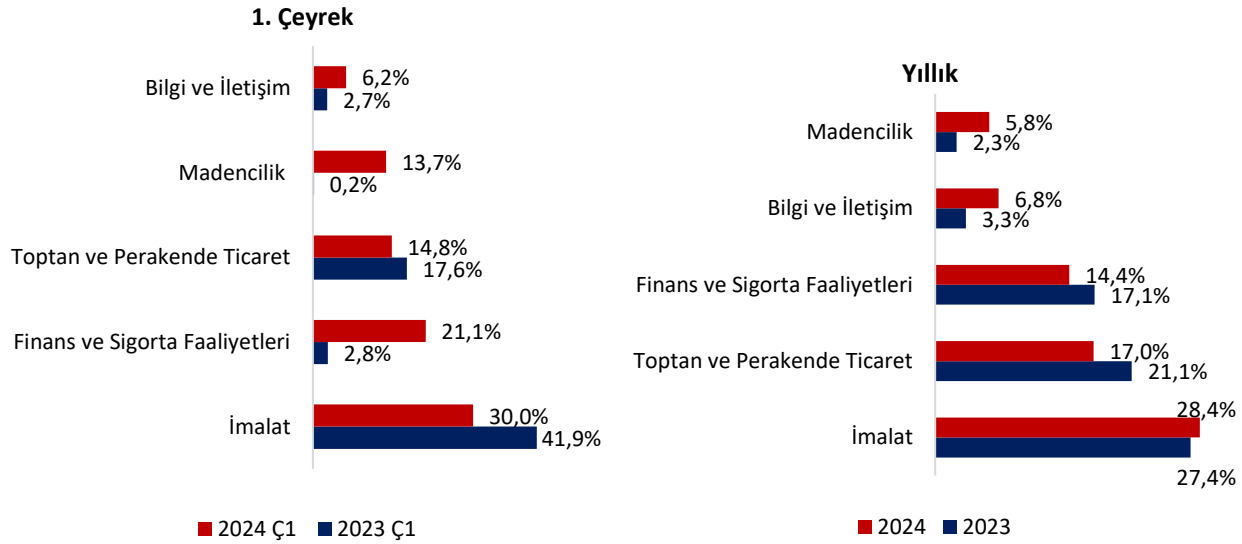
Grafik 4. Yabancılara konut satışları (adet), 2023 Ç1-2024 Ç1

Kaynak: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

2024 yılının birinci çeyreğinde imalat sektörü Türkiye’de yapılan yabancı yatırımlarda ilk sektör olurken yıllıklandırılmış verilerde de imalat en fazla yatırım yapılan sektördür. Yüzde 28,4 oranında yatırım payı alan imalat sektörünü, yüzde 17 pay ile toptan ve perakende ticaret, yüzde 14,4 ile finans-sigorta faaliyetleri sektörleri izlemektedir. Geçen yıl ile karşılaştırıldığında, imalat, bilgi ve iletişim ile madencilik sektörlerinde yatırım payı artarken finans-sigorta faaliyetleri ile toptan-perakende ticaret sektörlerinde gerilemiştir. Birinci çeyrek gelişmeleri kıyaslandığında ise, imalat sektörü yüzde 30’luk payı ile öne çıkmış, onu yüzde 21,1’lik payı ile finans-sigorta faaliyetleri sektörü izlemiştir. Madencilik ve finans-sigorta faaliyetlerinin geçen yıl ilk çeyreğine kıyasla yatırım paylarının önemli oranda artması dikkat çekmektedir (Grafik 5).

Grafik 5. Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımlar, 2022-2023 (ilk 5 sektör*, % pay)

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

*2024 Ç1 dönemleri esas alınarak sıralama yapılmıştır.

2024 yılı birinci çeyreğinde Türkiye’ye yapılan doğrudan yabancı yatırımlarda Hollanda en fazla yatırım yapan ülke konumundadır. Birinci çeyrekte doğrudan yabancı yatırımların ülke dağılımlarına bakıldığında, yüzde 24,8’lik payı ile ilk sıradaki Hollanda’nın ardından yüzde 20,7’lik yatırım payı ile ABD gelmektedir. Ayrıca, Almanya, İrlanda ve İngiltere yüzde 6 ve üzerinde yatırım payları olan ülkelerdir. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, ABD, İngiltere ve İspanya’nın yatırımlarını önemli oranda artırdığı gözlenmektedir. Diğer taraftan yıllıklandırılmış verilere bakıldığında ülke sıralamalarında ilk üç ülkenin korunduğu; Hollanda’nın yüzde 20,6’lık payı ile ilk sırayı aldığı, onu yüzde 12,3’lük payı ile Almanya’nın izlediği görülmektedir. Geçen yıla kıyasla Katar, Rusya ve ABD’nin Türkiye’deki yatırımları belirgin artarken, İsviçre’nin yatırım yüzde 5,9’dan yüzde 3,7’ye gerilemiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımlar, 2023 Ç1-2024 Ç1 (ilk 10 ülke*)

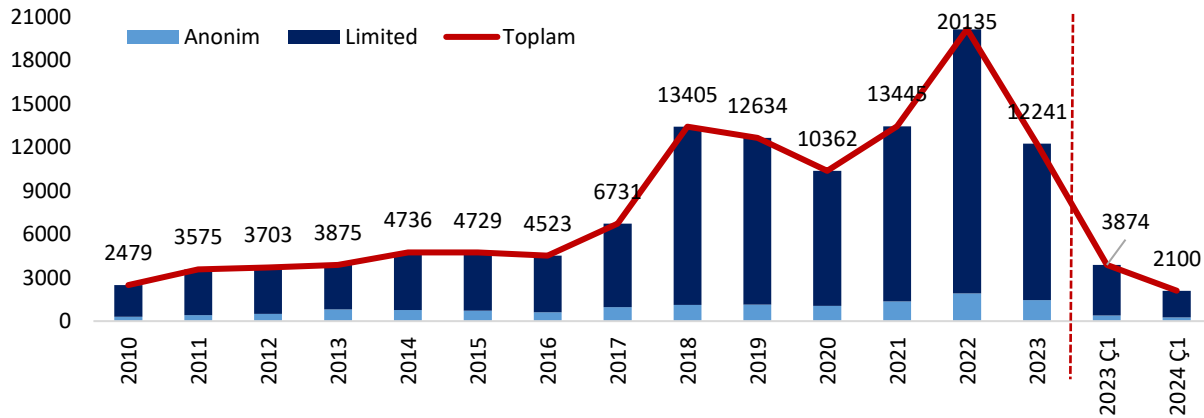
1. Çeyrek					Yıllık				
2023		2024			2023		2024		
milyon dolar	% pay	milyon dolar	% pay		milyon dolar	% pay	milyon dolar	% pay	
Hollanda	250	23.9%	302	24.8%	Hollanda	847	12.0%	1186	20.6%
ABD	21	2.0%	252	20.7%	Almanya	938	13.3%	713	12.3%
Almanya	122	11.7%	148	12.2%	ABD	253	3.6%	486	8.4%
İrlanda	75	7.2%	88	7.2%	Katar	11	0.2%	400	7.2%
İngiltere	18	1.7%	77	6.3%	İngiltere	386	5.5%	383	6.7%
İspanya	12	1.1%	63	5.2%	BAE	532	7.6%	360	6.4%
İtalya	8	0.8%	49	4.0%	Rusya	40	0.6%	355	6.2%
BAE	259	24.8%	35	2.9%	İrlanda	445	6.3%	285	5.0%
Hong Kong	17	1.6%	27	2.2%	Fransa	256	3.6%	259	4.6%
Azerbaycan	12	1.1%	25	2.1%	İsviçre	413	5.9%	216	3.7%

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri ve TEPAV hesaplamaları

*2024 Ç1 dönemleri esas alınarak sıralama yapılmıştır.

2024 yılı ilk çeyreğinde Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin sayısı yüzde 45,8 düşmüştür. Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin sayısı 2018 yılı ile birlikte hızla yükselmiş ve 2022 yılında 20135 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2023 yılında ise yüzde 39,2 oranında gerileyerek 12241’e düşmüştür. 2024 yılı ilk çeyrekte de geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 45,8 düşerek 2100 olmuştur. Bu dönemde kurulan şirketlerin yüzde 88,1’i limited olup yabancı sermaye oranı yüzde 64,1’dir. Diğer taraftan, anonim şirketlerde yabancı sermaye oranı yüzde 75,3’ten yüzde 42,3’e gerilemiştir. Ortak olunan şirketlerin sermayesi Türk lirasının değer kaybına bağlı olarak iki katına çıkarak 7,3 milyar TL’ye, şirketlerdeki yabancı sermaye toplamı da yüzde 64,9 artarak 4,7 milyar TL’ye yükselmiştir (Grafik 6, Tablo 2).

Grafik 6. Kurulan Yabancı Sermayeli Şirketler (2020-2024 Ç1)

Kaynak: TOBB ve TEPAV hesaplamaları

Tablo 2. Kurulan Yabancı Sermayeli Şirketlerin Genel Görünümü (2023 Ç1-2024 Ç1)

	2023 Ocak-Mart			2024 Ocak-Mart			%
	Anonim	Limited	Genel Toplam	Anonim	Limited	Genel Toplam	Değişim
Sayı	389	3485	3874	250	1850	2100	-45.8
Ortak Olunan Şirketlerin Toplam Sermayesi (milyar TL)	476.7	3129.8	3606.5	3855.3	3487.9	7343.2	103.6
Ortak Olunan Şirketlerdeki Yabancı Sermaye Toplamı (milyar TL)	358.7	2495.2	2853.9	1630.7	3074.9	4705.6	64.9
Yabancı Sermaye Oranı (%)	75.3	79.7	79.1	42.3	88.2	64.1	

Kaynak: TOBB ve TEPAV hesaplamaları

2024 yılı birinci çeyreğinde Türkiye’de kurulan yabancı şirketlerde İran, Almanya ve Azerbaycan ortaklılar ilk üç sıradadır. Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin ülke dağılımına bakıldığında İran ortaklı şirketlerin 111, Almanya ortaklı şirketlerin 61 ve Azerbaycan ortaklı şirketleri 50 sayı ile ilk üç sırada yer aldığı; Mısır ve Rusya’nın da 38 ve 33 şirket sayısı ile ilk 10 içinde bulunduğu görülmektedir. Diğer ülkeler arasında BAE, Irak, Suriye ve Filistin bulunmaktadır. Geçen yılın aynı dönemine göre karşılaştırıldığında, tüm ülkelerde kurulan şirket sayılarının gerilediği gözlenmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Kurulan Yabancı Sermayeli Şirketlerin Ükelere Göre Dağılımı* - İlk 10 ülke (2023 Ç1-2024 Ç1)

2023 Ocak – Mart				2024 Ocak - Mart			
	Anonim	Limited	Toplam		Anonim	Limited	Toplam
Rusya	279	29	308	İran	0	111	111
İran	241	10	251	Almanya	13	48	61
Almanya	68	19	87	Azerbaycan	10	40	50
Suriye	63	2	65	Mısır	1	37	38
Azerbaycan	57	12	69	Rusya	4	29	33
Mısır	54	2	56	Çin	3	26	29
Irak	47	1	48	Irak	2	23	25
ABD	45	13	58	Suriye	1	22	23
Cezayir	41	0	41	BAE	15	20	35
Ürdün	40	2	42	Filistin	0	19	19

Kaynak: TOBB ve TEPAV hesaplamaları

* Bir şirketin yabancı ortakları farklı uyruklardan olabilmektedir.

Kurulan yabancı sermayeli şirketlerin yüzde 21,4’ü İstanbul’dadır. 2024 yılı birinci çeyreğinde Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli şirketlerin il dağılımına bakıldığında, 1215 şirketin İstanbul’da kurulduğu, İstanbul’u 129 ve 120 şirket sayıları ile Antalya ve Ankara’nın izlediği görülmektedir. Bunun yanı sıra, İzmir, Mersin, Gaziantep ve Bursa da 48-88 arasındaki şirket sayıları ile ilk 10 il arasındadır. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, bu çeyrekte ilk 10 il arasında yer alan Hatay ve Kayseri dışındaki tüm illerde kurulan yabancı şirket sayısının

gerilediği, Van, Kocaeli ve Konya'nın bu çeyrekte ilk 10 arasından çıktığı yerine Adana, Kayseri ve Hatay'ın listelendiği gözlenmektedir (Tablo 4).

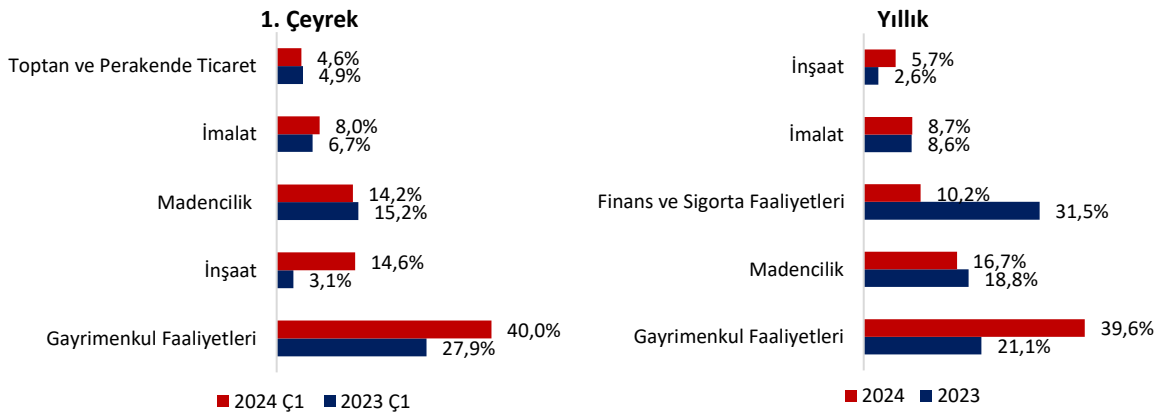
Tablo 4. Kurulan Yabancı Sermayeli Şirketlerin İllere Göre Dağılımı - İlk 10 il (2023 Ç1-2024 Ç1)

2023 Ocak-Mart				2024 Ocak-Mart			
	Anonim	Limited	Toplam		Anonim	Limited	Toplam
İstanbul	271	2006	2277	İstanbul	180	1035	1215
Antalya	19	377	396	Antalya	1	128	129
Ankara	36	154	190	Ankara	18	102	120
Mersin	1	138	139	Mersin	2	74	76
Bursa	3	124	127	İzmir	18	70	88
İzmir	28	108	136	Gaziantep	2	49	51
Gaziantep	1	86	87	Bursa	5	43	48
Van	0	51	51	Adana	2	35	37
Konya	3	35	38	Kayseri	0	27	27
Kocaeli	5	31	36	Hatay	0	27	27

Kaynak: TOBB ve TEPAV hesaplamaları

Yurt dışına yapılan doğrudan yatırımlarda gayrimenkul sektörü ağırlıktadır. 2024 yılı birinci çeyrekte, yurt dışına yapılan yatırımların yüzde 40'ı gayrimenkul sektörüne, yüzde 14,6'sı ise inşaat sektörüne yapılmıştır. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, gayrimenkul alanında yapılan yatırımların payı yüzde 27,9'dan yüzde 40'a çıkmıştır. Yıllık verilerde de gelişmeler benzer nitelikte olup gayrimenkul sektörünün payı yüzde 21,1'den yüzde 39,6'ya çıkarken madencilik ve finans-sigorta faaliyetlerinin yatırım paylarında gerileme gözlenmiştir (Grafik 7).

Grafik 7. Yurt Dışına Yapılan Doğrudan Yatırımlar, 2023 Ç1-2024 Ç1 (ilk 5 sektör, % pay)*

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

*2024 Ç1 dönemleri esas alınarak sıralama yapılmıştır.

2024 yılı birinci çeyreğinde Yunanistan, Lüksemburg ve İtalya'ya yapılan doğrudan yatırımlar hızla artmıştır. Bu dönemde yurt dışına yapılan doğrudan yatırımların yüzde 25,8'i Hollanda'da, yüzde 20,9'u ise ABD'de yapılmıştır. Söz konusu iki ülkeyi BAE, İngiltere ve Almanya izlemektedir. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında özellikle Yunanistan, İtalya ve Lüksemburg gibi Avrupa ülkelerindeki yatırım artışları dikkat çekmektedir; İtalya'da 7,6 katına, Yunanistan'da 2,6 katına, Lüksemburg'da ise 4,7 katına çıkmıştır. Diğer taraftan, ABD ve İsviçre'de yapılan yatırımlar daralmıştır. Yıllık verilerde de yatırımların yaklaşık yüzde 50'sinin Hollanda ve ABD'de yapıldığı ancak, Hollanda'nın ağırlığının geçen yıla kıyasla 8,2 puan gerilediği görülmektedir. Yunanistan, Portekiz, İtalya ve İspanya yatırım paylarını artıran ülkelerdir (Tablo 5).

Tablo 5. Yurt Dışına Yapılan Doğrudan Yatırımlar, 2023 Ç1-2024 Ç1 (ilk 10 ülke*)

1. Çeyrek					Yıllık				
2023		2024			2023		2024		
	milyon dolar	% pay	milyon dolar	% pay		milyon dolar	% pay	milyon dolar	% pay
Hollanda	375	28.4%	384	25.8%	Hollanda	1635	32.6%	1404	24.0%
ABD	362	27.4%	312	20.9%	ABD	1317	26.3%	1271	21.8%
İngiltere	101	7.6%	155	10.4%	İngiltere	277	5.5%	567	97.0%
BAE	78	5.9%	105	7.0%	BAE	307	6.1%	486	8.3%
Almanya	66	5.0%	71	4.8%	Almanya	406	8.1%	360	6.2%
İtalya	8	0.6%	61	4.1%	Yunanistan	69	1.4%	239	4.1%
Yunanistan	22	1.7%	58	3.9%	İtalya	30	0.6%	165	2.8%
İsviçre	41	3.1%	37	2.5%	Portekiz	48	1.0%	129	2.2%
Lüksemburg	7	0.5%	33	2.2%	İsviçre	90	1.8%	113	1.9%
İspanya	17	1.3%	24	1.6%	İspanya	44	0.9%	96	1.6%

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri ve TEPAV hesaplamaları

*2024 Ç1 dönemleri esas alınarak sıralama yapılmıştır.

Ek. Tanım ve Veri Kaynakları²

Doğrudan yatırım; yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini kontrol ettiği veya yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir. Doğrudan yatırımda, yatırımcının işletmenin sermayesinde yüzde 10 ya da daha fazla paya sahip olması veya yönetiminde söz sahibi olması esası bulunmaktadır.

İlgili işlemlerin muhasebeleştirilmesinde, yerleşiklik ve varlık/yükümlülük esasları temel alınmaktadır. Yurt içinde yerleşik doğrudan yatırımcının yurt dışında yerleşik doğrudan yatırım işletmesine yaptığı yatırım, varlık/yükümlülük esasına göre doğrudan yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomide varlık artışı olarak kaydedilmektedir. Diğer taraftan, yurt dışındaki doğrudan yatırım işletmesinin yurt içindeki doğrudan yatırımcısına -yönetiminde söz sahibi olmayacak ya da yönetiminde yüzde 10'dan daha az bir oy hakkına sahip olacak şekilde- yaptığı yatırım (tersine yatırım) ise doğrudan yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomide yükümlülük artışı olarak kaydedilmektedir. Doğrudan yatırım hesabının varlık tarafı aşağıdaki işlemleri içermektedir:

- Doğrudan yatırımcının yurt dışındaki doğrudan yatırım işletmesine yaptığı yatırımlar,
- Doğrudan yatırım işletmesinin yurt dışındaki doğrudan yatırımcısına yaptığı yatırımlar (tersine yatırım),
- Yurt dışında yerleşik grup şirketlerine yapılan yatırımlar

Doğrudan yatırım kalemi, “Sermaye ve Yatırım Fonu Payları” ile “Borç Enstrümanları” olmak üzere iki ana başlıkta sınıflandırılmaktadır. İlk başlık; “Sermaye” kalemi altında doğrudan yatırımcının ana merkezinin bulunduğu ekonomi dışındaki ekonomilerde yeni bir şirket kurmak ya da mevcut şirketlere iştirak etmek amacıyla yaptığı yatırımları kapsamakta, “Yeniden Yatırıma Dönüştürülen Kârlar” kalemi ise doğrudan yatırımlardan elde edilen kârların dağıtılsızın sermayeye ilave edilmesini ifade etmektedir. İkinci ana başlık ise doğrudan yatırımcılar ile bağlı kuruluşları, şubeleri ve iştirakleri arasındaki borçlanma faaliyetlerinden doğan yatırımları göstermektedir.

Türkiye’ye ait doğrudan yatırımlara ilişkin veriler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından derlenen ve aylık olarak yayınlanan “Ödemeler Dengesi İstatistikleri” altında yer almaktadır.³ İlgili kalemler ve veri kaynakları şu şekilde belirtilmiştir:

Finans Hesabı / Doğrudan Yatırımlar / Net Varlık Edinimi

Sermaye: Yurt içinde yerleşik kişilerin, yurt dışında yerleşik bir şirket kurmak, kurulmuş bir şirkete ortak olmak, şube açmak yoluyla doğrudan yatırım amacıyla yaptıkları yatırımlar ile bu yatırımların tasfiyesi ve yurtdışında gayrimenkul alımları bu kalemde izlenmektedir. Bu veriler işlem bazında,

² TCMB, “Ödemeler Dengesi İstatistikleri”ne ilişkin Yöntemsel Açıklama” dokümanından derlenmiştir. Erişim için bakınız: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/0ab87526-c290-4bdd-94d4-b8e99e70eba9/BOPMetaveri.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-0ab87526-c290-4bdd-94d4-b8e99e70eba9-nLtZad3>

³ Verilere erişim için bakınız: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+Dengesi+ve+Ilgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/>

yatırımın yapıldığı ülke, sektör ve kuruluş bilgilerini de içerir şekilde banka raporlarından elde edilmektedir.

Diğer Sermaye: Bu kalem;

- a) Türkiye’de yerleşik ana ortağın yurt dışındaki şube, iştirak ve bağlı ortaklığına verdiği,
- b) Türkiye’de yerleşik şube, iştirak ve bağlı ortaklığın yurt dışındaki ana ortağına verdiği,
- c) Türkiye’de yerleşik doğrudan yatırım şirketinin yurt dışında yerleşik grup şirketlerine verdiği, kredileri ve geri ödemelerini kapsamakta olup veri kaynağı banka raporlarıdır.

Finans Hesabı / Doğrudan Yatırımlar / Net Yükümlülük Oluşumu

Sermaye: Yurt dışında yerleşik kişilerin, Türkiye’de yerleşik bir şirket kurmak, kurulmuş bir şirkete ortak olmak, şube açmak yoluyla doğrudan yatırım amacıyla Türkiye’ye getirdikleri sermaye tutarları ile kârların sermayeye katılımı “Sermaye” kalemini oluşturmaktadır. Bu veriler; banka raporları, “Yurt içi Doğrudan Yatırım Anketi”, T,C, Ticaret Bakanlığı kayıtlarından sağlanan sermayeye ilişkin ilave aylık veriler ile Borsa İstanbul Günlük Bültenlerinden yararlanılarak derlenmektedir.

Diğer Sermaye: Bu kalem;

- a) Yurt dışında yerleşik ana ortağın Türkiye’deki şube, iştirak ve bağlı ortaklığına verdiği,
- b) Yurt dışında yerleşik şube, iştirak ve bağlı ortaklığın Türkiye’deki ana ortağına verdiği,
- c) Yurt dışında yerleşik grup şirketlerinin Türkiye’de yerleşik doğrudan yatırım şirketine verdiği, kredileri ve geri ödemelerini kapsamaktadır, Veri kaynağı, özel sektörün yurt dışından kullandığı kredilerin kredi bazında ayrışmasına ilişkin banka raporlarıdır.

Gayrimenkul: Yurt dışında yerleşik kişilerin Türkiye’de alım satımını yaptıkları gayrimenkul bedellerini göstermektedir. Veri kaynağı, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü’nün, alım satımı yapılan gayrimenkullerin ülke ayrımında sayılarına ilişkin kayıtları ile TÜİK tarafından gerçekleştirilen “Çıkış Yapan Ziyaretçiler Anketi” çerçevesinde hesaplanan birim fiyatlarıdır.

Birincil Gelir Dengesi / Yatırım Geliri /Doğrudan Yatırımlar

Gelir: Bu kalemde, yurt dışında yapılan doğrudan yatırımlar nedeniyle yurt içine yapılan kâr transferleri (dağıtılan kârlar) ve yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar ile yurt içindeki doğrudan yatırım şirketince (ana ortak, iştirak ya da grup şirketi) yurt dışındaki şirkete sağlanan kredilere ilişkin faiz gelirleri kaydedilmektedir.

Gider: Yurt içinde yapılan doğrudan yatırımlar nedeniyle yurt dışına yapılan kâr transferleri (dağıtılan kârlar) ve yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar ile yurt dışındaki doğrudan yatırım şirketinden (ana ortak, iştirak ya da grup şirketi) sağlanan kredilere ilişkin faiz ödemeleri kaydedilmektedir.

Dağıtılan kârlar, gelir olarak kaydedilen yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar ile faiz gelir ve giderleri banka raporlarından; gider olarak kaydedilen yeniden yatırıma dönüştürülen kârlar ise yıllık olarak yapılan “Yurt içi Doğrudan Yatırım Anketi”nden elde edilmektedir.